

ȚESĂTURILE DE INTERIOR – ARTĂ ȘI MEȘTEȘUG

DOINA COCIȘ

Argument

Fiecare popor în mersul său prin istorie și-a cristalizat o cultură a sa, a lăsat o urmă ce exprimă experiența sa vitală, inconfundabilă cu a altor popoare, care astăzi prezintă zestrea lui cu care se integrează în marea civilizație universală a popoarelor lumii. Una dintre aceste urme pentru poporul nostru este **arta populară**. Felul de a fi al unui popor este exprimat pe deplin în arta populară, care s-a dezvoltat de-a lungul mai multor secole de existență a lui într-un anumit cadru geografic. Atâta timp cât un popor are această bogăție el este inconfundabil în cultura universală. Splendidă realizare a unui trecut de două ori milenar, arta populară reflectă dorințele, trăirile sub toate aspectele, de la bucurie la tristețe, ale unui neam și se materializează în creațiile de o inconfundabilă varietate, devenind o pârgie de mare eficiență spirituală.

Arta populară reflectă modul tradițional de viață al poporului, vădește prin puternica sa unitate structurală, bazată pe continuitatea și dezvoltarea creatoare a tradițiilor sale valoroase, însăși continuitatea lui. Bogăția de forme, fantezia ornamentală, folosirea unor tehnici consacrate, respectarea unor anumite reguli de compoziție coloristică exprimă unitatea concepției estetice a artei populare, care s-a născut și dezvoltat în condițiile perpetuării tradiției ancestrale, de-a lungul istoriei unui popor. Constituind una din cele mai emoționante forme de exprimare a sentimentelor, prin care oamenii comunică în permanență, arta populară s-a dezvoltat deopotrivă cu vechile obiceiuri legate de cele mai importante momente ale vieții, îmbogățindu-se în permanență cu noi mijloace de expresie. Reflectând mediul și concepțiile caracteristice fiecărei epoci, arta populară a avut o lungă dezvoltare istorică ale cărei etape corespund transformărilor intervenite pe plan social și economic, constituind un document viu al trecutului, care dăinuind peste veacuri, a transmis generațiilor mesajul creațiilor artistice autentice, cu un conținut propriu, specific, cu o puternică amprentă de originalitate. În cadrul evenimentelor importante, al sărbătorilor tradiționale care aduc bucurie în sufletele oamenilor, arta populară în toate formele ei de manifestare, continuă să fie etalată cu mândrie de către români, fiind considerată emblematică pentru identitatea culturală și spirituală a noastră ca neam. Arta populară este o sinteză a lumii, prin accesibilitatea, simplitatea,

robustețea și optimismul strălucirii cromatice, prin decorațiuni pline de lirism. Caracterul estetic predominant nu este numai frumusețea ci și vitalitatea formelor și culorilor, reflectat în structuri clare și sistematice.

Una din trăsăturile esențiale ale artei populare este **funcționalitatea**, reflectată perfect de obiectele din ansamblul interiorului. În compoziția decorativă a interiorului **funcția estetică** apare din modul cum sunt aranjate icoanele și blidele pe pereți, ștergurile pe rudar, lipideul și pernele pe pat. *Echilibrul util – decorativ, ca principiu de existență a oricărui obiect din ansamblul interiorului tradițional, se conturează numai în cadrul îndeplinirii tuturor condițiilor ce permit să afirmăm că un obiect corespunde necesităților cotidiene dar și „nevoii de frumusețe”.*¹

Bogăția tradițiilor străvechi ale populației românești se reflectă foarte bine în interiorul locuinței țărănești care constituie poate cea mai concludentă expresie a modului de viață și a spiritualității, a vieții sociale și familiale, a bucuriei de a trăi, a cuvintelor și ideilor unui neam. Ansamblul interiorului locuinței tradiționale țărănești se compune din variate categorii de obiecte funcționale și decorative, dintre care **țesăturile și mobilierul** dețin locul primordial în structura decorativă. *Dacă mobilierul apare unitar prin forma și locul pe care îl ocupă în cadrul interiorului, asemănător pe tot cuprinsul țării, țesăturile, prin modalitățile variate de aranjare, prin ornamentica și cromatica felurită au contribuit la crearea unor stiluri decorative zonale sau locale cu un caracter specific.*²

Dintre toate categoriile de obiecte care constituie interiorul locuinței tradiționale românești, țesăturile îndeplinesc rolul decorativ cel mai important.

Dispuse fiind pe pereți, pat, masă, lavițe dau culoare, farmec, stil spațiului pe care-l împodobesc și creează ambianța deosebit de plăcută a interiorului popular tradițional totodată ilustrând starea materială a familiei, hărnicia, îndemânarea și bunul gust al celei ce le-a creat.

Interiorul țărănesc specific Văii Crasnei – jud. Sălaj

Descrierea etnografică a Văii Crasnei

Zona Văii Crasnei, după cum afirmă renumitul etnograf sălăjean Ioan Augustin Goia, este situată la confluența Zonei Etnografice Meseș cu Zona Etnografică Sălaj, și se coagulează în jurul râului Crasna, cuprinzând o parte din satele situate în bazinele hidrografice ale Văii Crasnei și Văii Barcăului – Tusa, Sâg, Preoteasa, Fizeș, Lazuri, Ban, Bănișor, Peceiu, Marin. Din punct de vedere etnic, aceste sate au fost și sunt locuite în mare parte de români, alături de care conviețuiesc maghiari, țigani, slovaci.

¹ Steluța Pârâu, *Lumină și culoare în amenajarea estetică a spațiului țărănesc tradițional de locuit la români*, Editura Fundației Universitare Dunărea de Jos, Galați, 2001.

² Georgeta Stoica, *Interiorul locuinței țărănești*, Editura Meridiane, București, 1973.

Gospodăria tradițională, ca nucleu al activității umane, se caracterizează printr-o perfectă realizare a relației de incluziune cu mediul natural cât și a relației de intersecție cu ocupațiile practicate.

Structura satului tradițional de pe Valea Crasnei este rezultatul interacțiunii în cursul timpului a factorilor geografici, istorici, economici. La întemeierea așezărilor s-a ținut seama de poziția geografică avantajoasă și de posibilitatea alimentării cu apă. Cadrul geografic a avut, cum era firesc, un rol însemnat în conturarea elementelor etnografice caracteristice zonei, influențând structura ocupațiilor și a tipului de așezări. Gospodăriile sunt dese, dar spațiile cultivate, închise între ulițe, păstrează imaginea satelor răsfirate de odinioară.

Meșteșuguri tradiționale pe Valea Crasnei

Cercetările de teren și arhivă scot în evidență faptul că pe Valea Crasnei, alături de ocupațiile principale – agricultura și creșterea animalelor – și cele secundare – albinăritul, vânătoarea, pescuitul, culesul din natură – un loc însemnat în economia țărănească l-au avut **meșteșugurile tradiționale țărănești**. În funcție de împrejurările istorice și condițiile geografice, fiecare dintre aceste ocupații a avut o oarecare însemnătate în economia fiecărei zone etnografice. Studiarea aprofundată a ocupațiilor locuitorilor unei zone permite reliefarea aspectelor tradiționale caracteristice, definitorii, ale culturii populare din zona respectivă.

Majoritatea țăranilor aveau cunoștințe tehnice generale, care nu depășeau nivelul strictei necesități, un număr foarte mic devenind meșteri recunoscuți, dar chiar și aceștia își lucrau pământul la fel ca ceilalți, practicând meșteșugul pe care- l stăpâneau doar în perioadele în care munca la câmp le permitea acest lucru. Prelucrarea lemnului era des întâlnită pe Valea Crasnei, meșterii țărani confecționând coveți necesare la frământatul aluatului și la saramurarea slăninii, furci pentru fân, linguri, mături din nuiele de mesteacăn, precum și spete pentru războiul de țesut. Aproape în fiecare sat existau unul sau doi meșteri care confecționau spete și mături atât pentru consăteni, cât și pentru a le vinde în târguri.

Lădăritul

Lădăritul, meșteșug transmis din tată în fiu, impunea o accentuată specializare și se exercita pe Valea Crasnei doar în satul Preoteasa, vestit în acest domeniu. Lada de zestre, nelipsită din interioarele țărănești tradiționale *adăpostea cele mai de preț țesături și veșminte aparținând familiei. Ea era adusă de tânăra „nevastă”, împreună cu zestrea, într-un car ce însoțea alaiul nupțial, de unde și denumirea de „ladă de mireasă” care i se mai dă³.*

În centrul Preoteasa activau la începutul secolului XX aproximativ 20 de meșteri lădari care, pe lângă lăzi de mireasă și hambare, confecționau mese cu

³ Ioan Augustin Goia, *Zona etnografică Meseș*, Editura Sport-Turism, București, 1982.

ladă, lădițe, podișoare, războaie de țesut etc. Trăsăturile distinctive ale fiecărui centru sunt accentuate prin utilizarea preferențială a anumitor motive ornamentale, devenite mărci ale centrului respectiv. Astfel, pentru centrul Preoteasa sunt specifice rozetele simple și crucile, decorul peretelui frontal al lăzilor fiind repartizat pe două registre, în frize în interiorul cărora același motiv ornamental se repetă pe întregul traseu sau alternează cu altul. Cu o destinație diferită de cea tradițională, lăzile de zestre se mai întâlnesc și astăzi, în unele sate ale zonei, în ele păstrându-se însă făină sau cereale.

Cojocăritul și olăritul

Cojocăritul și olăritul sunt alte meșteșuguri tradiționale des întâlnite în zona Văii Crasnei, pentru unii țărani din zonă aceste meșteșuguri erau singurele surse de venit, aceștia neposedând pământ arabil. Pieseile confecționate de meșterii cojocari se caracterizau printr-o mare simplitate. Pe lângă piesele uzuale, cojocarii confecționau cu o mare îndemânare pieptarele sărbătorești, bogat ornamentate cu o broderie compactă care acoperea uneori întreaga suprafață a piesei, mărginită cu fâșii de piele pe care se prindeau țințe metalice și nasturi. Aceste pieptare se confecționau și la comandă, după gustul clienților, care a fost un factor de influență în conturarea stilului, esențială fiind însă formația meșterului.

Țesutul

Țesutul este meșteșugul care dă culoare și stil spațiului de locuit și creează în mare parte ambianța interiorului popular tradițional. Până la începutul secolului XX acest meșteșug era practicat aproape în fiecare gospodărie țărănească, în fiecare casă. Țesutul era una dintre îndeletnicirile de bază ale femeii române. Țesăturile constituie categoria etnografică și estetică cea mai originală, care reprezintă cel mai bine fiecare zonă etnografică. Materialele de bază pentru țesături erau firele vegetale din in și cânepă, părul caprelor și al oilor, pieile și blănurile animalelor. Bumbacul din import a apărut în ultimele două veacuri, mai întâi în cantități mici, combinat cu firul de in și cânepă în diferite categorii de țesături sau utilizat pentru ornamente în alesături cu decoruri colorate. Gama articolelor țesute era foarte variată, de la cele mai simple pânzeturi, până la cele mai frumoase și sofisticate țesături. De la piese de port cotidian, la cele de sărbătoare și până la textilele care „îmbracă” locuința, totul era lucrat de mâini harnice și măiestre. Până în zilele noastre s-a păstrat tradiția ca fetele să deprindă în familie arta țesutului. Țesăturile de utilitate gospodărească erau obținute din fibre vegetale de in și cânepă pentru piesele tradiționale și din bumbac. Obținerea și prelucrarea fibrelor s-a realizat încă din cele mai vechi timpuri, în gospodărie; fiecare femeie cunoștea tehnologia specifică zonei.

Interiorul locuinței. Repere generale

Interiorului locuinței este cea mai concludentă expresie a modului de viață, a vieții sociale și familiale și este marcat de ocupațiile zonale și meșteșugurile

tradiționale, piesele fiind dispuse în strânsă concordanță cu cerințele funcționale și estetice ale familiei. *Privite în ansamblu, interioarele locuințelor țărănești românești au, datorită țesăturilor, un aspect somptuos, rar întâlnit la alte popoare. Socotim de aceea că, în ciuda varietății decorative, cromatice sau a multiplelor sisteme de aranjare, țesăturile decorative constituie o caracteristică a interiorului locuinței țărănești românești, demonstrând o continuitate neîntreruptă în practicarea acestui meșteșug din timpuri îndepărtate și o unitate indestructibilă pe tot cuprinsul țării*⁴.

Interiorul locuinței țărănești prezintă o mulțime de trăsături convergente, care demonstrează unitatea culturii și civilizației unui popor, exprimând condițiile social economice în care se conturează un anumit tip de aranjament.

Obiectele din interiorul românesc erau realizate pentru a răspunde unor necesități, a fi de folos, dar și a împodobi, dezvăluind, ca de altfel orice creație românească, îndeplinirea tendinței firești a omului de a face frumoase lucrurile utilitare, în orice moment al existenței sale, cotidian sau sărbătoresc. *Organizarea interiorului, rezultat al fanteziei, al științei îmbinării motivelor și culorilor, al logicii amplasării obiectului într-o structură conservată prin tradiție și transformată prin evoluție, demonstrează existența relațiilor reciproce dintre elementele constituante, dar și propria organizare a fiecărui element în parte*⁵. În acest sens, interesantă este afirmația lui Eugen Holban: *Organizarea interiorului era în trecut o preocupare importantă a gospodăriei și ornamentarea obiectului era făcută ținând cont de locul și rolul pe care acesta îl avea în ansamblu. Anumite dozări cromatice nu trebuiesc puse numai pe seama fanteziei legată de realizarea unității cromatice a interiorului. Această legătură permanentă dintre plăcerea confecționării obiectului pe de o parte, plăcerea asamblării, pe de altă parte, a dus în timp la o unitate de stil atât în compoziția ansamblului, cât și în cea a elementelor decorative de pe obiect*⁶.

Descrierea interiorului țărănesc specific Văii Crasnei

Diversele elemente ce compun interiorul popular tradițional – textilele, mobilierul, ceramica, – constituie prin modul în care sunt dispuse, prin ponderea lor și prin decorul lor propriu, un spațiu dat, care evoluează de-a lungul timpului.

Casa a constituit adăpostul milenar al familiei, iar vatra de foc, pe care o păzeau femeile, simbolul permanenței. În jurul ei se strâneau oamenii seara și povesteau din veacuri întâmplări zilnice, despre cele de demult, bune, rele, câte toate...

⁴ Georgeta Stoica, Aurelia Doagă – *Interioare românești*, Editura Albatros, București, 1977.

⁵ Steluța Pârâu – *Lumină și culoare în amenajarea estetică a spațiului țărănesc tradițional de locuit la români*, Editura Fundației Universitare Dunărea de Jos, Galați, 2001.

⁶ Eugen Holban, Angela Tomaselli-Holban – *Arta populară din județul Galați*.

*Vatra a încălzit casa; pe ea s-a pregătit mâncarea, lângă ea s-a tors iarna cănepa și lâna, s-au depănat firele și amintirile, s-au brodat și cântece de dor și jale și iile, s-au povestit basmele, s-au cântat baladele*⁷.

Aceste rânduri confirmă o realitate a trecutului, dar și a prezentului, având în vedere că locuința își păstrează trăsătura sa de nucleu al familiei cu toate transformările intervenite în timp în organizarea acesteia.

Pe Valea Crasnei, la fel ca pe toate celelalte văi din Sălaj, organizarea interiorului tradițional se făcea pe baza unor reguli impuse de necesitatea utilizării optime a spațiului de locuit, care de multe ori era foarte restrâns. Fiecare element era poziționat după funcția pe care o avea în cadrul interiorului, motiv pentru care structura interiorului era unitară la nivel de țară și deosebit de conservatoare. Cum observa Georgeta Stoica, *interioarele țărănești vechi erau organizate pe colțuri* – regulă valabilă și în satele aparținând Văii Crasnei – pornindu-se de la colțul cu vatra de foc, element-cheie în înțelegerea modalității de structurare a spațiului locuit.

Colțul cu vatra

Vatra de foc, plasată în locuința tradițională de pe Valea Crasnei, la fel ca și în alte sate din Transilvania, în colțul format de peretele tinzii cu peretele din spate al casei, se numea „vatră de cuptor” și era compusă dintr-o platformă de pământ bătut, cu pereții din bârne sau piatră de râu, pe care se construia din lut, pe suport de nuiele, un cuptor de copt pâinea. În satele din zonă, pe vatră se plasa șatra – care era o reprezentare a vetrei libere a cuptorului – iar corpul cuptorului de copt se ridica în tindă. Vatra încălzea încăperea și era locul unde se prepara hrana, fiind unul din elementele esențiale în desfășurarea existenței cotidiene. În ultimele decenii vatra cuptorului dispare, fiind înlocuită cu replici din teracotă ale cuptorului înfundat.

Colțul cu patul

Colțul cu patul, locul de odihnă și dormit, este plasat în zona dintre peretele din spate și cel frontal, așezat fiind cu un capăt spre vatră, pentru a primi mai multă căldură. Patul vechi, fiind o simplă platformă de scândură fixată pe pari bătuți în pământ, a fost înlocuit mai târziu de patul cu ramă și de cel cu tăblii. Pe el se așeza așternutul de paie, ce se acoperea cu un lipideu de pânză, peste care se întindea un căpătier, apoi țolul de lână, ornamentat cu vrâste albe și negre. Perinile simple, erau așezate la căpătâi. În zilele de sărbătoare, căpătierul obișnuit se înlocuia cu unul amplu ornamentat, iar în locul celor două perini se așezau șase sau nouă perne bogat ornamentate pe partea vizibilă, dispuse fiind în trei grupe, pe întreaga lungime a patului. Deasupra patului, se suspenda sub tavan „ruda”, o prăjină, care uneori era acoperită de o fâșie lungă și îngustă de pânză, numită „rudar”, peste ea aranjându-se în friză „dosoaietele de rudă”, destinate împodobirii interiorului.

⁷ Valer Butură, *Etnografia poporului român*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1978.

În lungul peretelui opus ușii, și al peretelui dinspre prispă se plasau lavițele cu spătar, deasupra cărora, imediat sub tavan, se fixau cuiere de lemn, încărcate cu blide și cancee decorative. Icoanele, pictate pe sticlă în centrul Nicula, se plasau câte trei sau patru pe fiecare latură și erau încadrate de la fel ca și blidele în zilele de sărbătoare de șterguri, frumos ornamentate, care dădeau un farmec aparte încăperii.

Colțul cu masa

Colțul mesei avea în interiorul tradițional țărănesc, o importanță deosebită: *după masă era locul de cinste, unde mâncau bătrânii casei și erau primiți oaspeții, pe masă era așezat copilul nou născut, tot pe masă se puneau, la sărbătorile de iarnă colacul mesei*⁸. Masa era acoperită cu o față de masă din pânză albă, iar în zilele de sărbătoare pe masă se puneau o față de masă alcătuită din două foi de țesătură aleasă în război, unite printr-o „cipcă”, având decorul format din registre de motive la extremitățile laturilor lungi și vergi subțiri la distanță egală pe tot câmpul țesăturii.

Colțul de după ușă

Colțul de după ușă era ocupat de lada de zestre, sau de un al doilea pat dacă familia era numeroasă. Pe perete, lângă ușă, se atârna podișorul, acesta fiind un simplu raft deschis, pe care se păstrau diferite mărunțișuri. În apropierea vetrei, pe perete se prindea blidarul etajat confecționat din lemn, încărcat cu „blide” și „cancee” decorative, atârând în cuiere de lemn, și lingurarul, confecționat din nuiele de corn, cu despărțituri separate pentru lingurile „de dulce” și cele „de post”.

Mobilierul era completat de scaune înalte cu spătar decupat conținând rozete sau alte motive antropomorfe și scaunele scunde cu trei picioare. (cf. Goia)

În structura locuinței tradiționale, exista „casa curată”, acea cameră împodobită cu țesături tradiționale, spațiu în care nu se locuia, dar unde familia organiza mesele de sărbătoare, primea oaspeții, și se consumau evenimente legate doar de anumite momente din viața familiei. Aici se puneau, spre a fi admirată, zestrea fetei și se desfășurau ceremonialele de nuntă, se întindea masa pentru pețitori, se primeau colindătorii la sărbătorile de iarnă.

În aceste momente de sărbătoare spațiul de locuit devine și spațiu al regăsirilor, al liniștii, al amintirilor.

Adăpost și loc de desfășurare a activităților cotidiene dar și a momentelor sărbătorești, casa reflectă un mod de viață și o anumită concepție asupra vieții, o anume spiritualitate, constituind un adevărat lăcaș de intimitate pe care ni-l dorim foarte confortabil.

*Casa este și rămâne pentru om spațiul meditațiilor și reflecțiilor asupra vieții, al viselor. Casa este un adevărat cuib, fără de care omul nu s-ar împlini*⁹.

⁸ Ioan Augustin Goia, *Zona Etnografică Meseș*, Editura Sport Turism, București, 1982

⁹ Steluța Pârâu, *Lumină și culoare în amenajarea estetică a spațiului tradițional de locuit la români*, Editura Fundației Universitare Dunărea de Jos, Galați, 2001

Țesăturile de interior specifice Văii Crasnei

Ambianța plăcută din interiorul tradițional românesc este dată de către țesăturile de interior, care au funcții atât practice, cât și decorative, și se pot împărți în două categorii în funcție de materialele din care sunt realizate: țesături din fibre de origine vegetală – cânepă, in, bumbac – și țesături din fibre de origine animală – lână, borangic. La aceste materii prime de bază s-au adăugat, pentru realizarea motivelor decorative...¹⁰ și alte materiale.

Prelucrarea fibrelor

Cultivarea și prelucrarea inului și a cânepii sunt identice și se realizează prin operații numeroase, migăloase, care cer multă pricepere și răbdare. Semănatul se face în luna mai, iar culesul la sfârșitul lunii august, după care inul și cânepa se țin câteva zile la soare pentru a se usca, se duc la topit, apoi iar se usucă la soare și se pregătesc pentru melițat, pentru a se înlătura complet partea lemnoasă. După acestea urmează pieptănatul inului și al cânepii în urma căruia se obțin trei calități de fire: *fuior de cea mai bună calitate, format din fire fine și lungi, băteală, formată din fire mai scurte și câlți*¹¹. După obținerea fuiorului, urmează torsul, operație care se practică în special iarna, când lipsa muncilor câmpului permit acest lucru. Firul se toarce mai gros sau mai subțire, în funcție de destinația pe care o va avea, acesta trecând apoi pe „rășchitor” pentru a se forma „jirebia”. De aici firele se deapănă cu vârtelnița, direct pe gheme, firul astfel obținut folosindu-se în general la urzeală pentru țesut. Câlții se foloseau pentru băteală. Toate categoriile ce rezultă din prelucrarea inului și a cânepii au destinații diferite – ca urzeală sau băteală, după categoria țesăturilor care se confecționează din ele: pânză mai fină pentru îmbrăcăminte sau pentru anumite țesături de casă; pânză mai groasă pentru îmbrăcămintea de lucru a bărbaților; pânza groasă pentru lipidee, căpătieri și saci.

Realizare, amplasare, specific zonal, motive, cromatica

Factorul primordial și definitoriu în amenajarea unui interior specific tradițional îl constituie modul de amplasare al țesăturilor decorative. În interiorul tradițional al Văii Crasnei predominau țesăturile de pânză, piesele caracteristice fiind „rudarul”, „dosoaiile de rudă”, „ștergurile pă părete”, „lipideul”, „căpătierul de pat”, „fețele de perină” și „fața de masă”.

Rudarul, piesă arhaică, se țesea numai din cânepă și era ornamentat cu vergi transversale roșii și negre, având între ele o astfel de distanță încât să încapă între ele dosoaiile de rudă, este bucata de pânză lungă de aproximativ 4 m și lată de 60 cm, a cărei parte superioară era cusută de ruda de lemn plasată în lungul peretelui din spate al casei. **Dosoaiile de rudă** erau niște ștergare scurte, ornamentate la un singur capăt sau la ambele și se așezau pe rudă suprapuse, pe partea dinspre cameră, în așa fel încât ornamentele să fie vizibile.

¹⁰ Georgeta Stoica, Paul Petrescu – *Arta populară românească, Editura Meridiane, București, 1981*

¹¹ Marina Marinescu – *Arta populară românească, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1975*

Spre deosebire de rudar și dosoaie, utilizate permanent, *ștergurile pă părete*, ocupând un loc important în înfrumusețarea camerelor, se expuneau doar la sărbători, încadrând icoanele și blidele prinse pe pereți în cuie de lemn. În casele cu fete mari, ștergurile se păstrau pe pereți până ce fetele se măritau. Ștergurile erau țesute din cânepă, mai puțin din in, iar mai recent acestea au fost înlocuite cu bumbacul pentru băteală sau și pentru băteală și pentru urzeală. Bumbacul a fost folosit la început numai pentru decorarea ștergurilor, sub formă de vergi colorate și s-a extins apoi și la executarea pânzei propriu-zise. Ștergurile se terminau în ciucuri scurți, obținuți din firele de urzeală, prin destrămarea pânzei, în timp ce piesele mai târzii aveau ciucurii împletiti albi și roșii, sau tiv simplu marcat cu cipcă.

Ștergarele ocupă un important loc în decorarea casei tradiționale de pe Valea Crasnei, fiind elementul decorativ care aduce interiorului o notă dinamică. Prin căderea lor, creează jocuri de linii care constituie ele însele elemente decorative. Cromatica alesăturii se detașează de pe suprafața albă, apărând uneori discretă și sobră, alteori compactă, puternică, datorită tonurilor care au fost asociate.

În ansamblul țesăturilor de interior, cele destinate colțului în care se găsea patul se numără printre cele mai vechi. Astfel, peste *lipideul* uzual țesut din cânepă și așternut direct pe paiele patului, se așeza *căpătierul*, piesă sărbătorească, ornamentat doar la capătul vizibil de sub *țolul de lână* ce acoperea patul. Se confecționa din trei lățimi de pânză țesute și ornamentate la fel, unite între ele prin cheițe decorative. La fel ca și căpătierul, și fețele de masă se confecționau tot din trei lățimi de pânză, având ornamentația dispusă la capete, repartizată în obișnuitele trei registre, corpul lor fiind uneori învârgat. Fața de masă a trecut în decursul timpului prin diferite faze ornamentale, amplificând și îmbogățind decorul tradițional.

Fețele de pernă sau *fundurile de perină* și pernele constituie deopotrivă piese de uz și elemente ale ansamblului decorativ din interiorul țărănesc de pe Valea Crasnei. Fețele de pernă erau inițial țesute din cânepă de calitate inferioară, și se umpleau cu paie pentru a servi drept pernă. După ce au devenit obiecte strict estetice, având un rol deosebit în cursul ceremoniilor tradiționale, fețele de pernă au căpătat o mai mare importanță, acordându-se o atenție deosebită ornamentării lor, deoarece sunt expuse pe patul din camera curată. Pernele decorative jucau un rol foarte important în împodobirea patului, acestea punându-se una lângă alta în două sau trei rânduri, pe pat, lăsând să se vadă un singur capăt, bogat ornamentat, în stilul ștergarelor. Când se dorea plasarea longitudinală a registrelor decorative, bucata de pânză ce conținea ornamentația se separa de pânza ce forma corpul pernei, părțile asamblându-se apoi cu acul.

Piesele de pânză din interioarele tradiționale de pe Valea Crasnei se țeseau de obicei în două ițe – rudarele, dosoaiele de rudă, fețele de pernă, ștergurile pă

părete și cele uzuale – și în patru ițe lipideele și căpătierile, piese ce necesitau o rezistență sporită.

Motivele decorative obișnuite în zonă erau cele geometrice, cele mai simple fiind „colțășorii” sau „zâmții”, „costișelele” sau „puii”, „crucile” sau „bănuții”, sau florale geometrizzate, ce primeau frecvent denumirea de „pană” sau „rujă”.

În cromatica țesăturilor vechi din cânepă și bumbac apare evidentă preferința pentru culoarea roșie combinată cu două culori: negru și vânăt, mai târziu albastru închis. Chiar și atunci când se introduc culori noi – galben, violet, verde – acestea sunt folosite în locuri mai puțin importante din ansamblul compoziției cromatice, așa că predominanța tricromiei tradiționale – roșu, alb, negru sau roșu, alb, albastru închis – constituie o caracteristică a țesăturilor de pe Valea Crasnei.

Din categoria țesăturilor de lână destinate interiorului caselor de pe Valea Crasnei, se utilizau și *țolul*, *lipideul de lână*, *fața de masă*, foarte recent *păretarul*. Țolul, utilizat atât pentru acoperirea patului în timpul zilei, cât și pentru dormit era țesut din lână nevopsită, albă și neagră și se compunea din doi lați țesuți în patru ițe și uniți cu acul, după care erau dați la piuă sau la vâltoare. Țoalele erau ornamentate cu vergi transversale, albe și negre, sau în carouri în funcție de firele de urzeală, capetele lor fiind împodobite cu ciucuri lungi, din lână răsucită. Piese mai noi posedă ciucuri din lână colorată sau chiar accente de culoare plasate între vergi albe și negre. Odată cu țolul de lână, unele femei își țesau din aceleași materiale și cu motive decorative identice fețe de masă, cele două piese alcătuind împreună o garnitură.

*Trăsătura dominantă a statutului existențial al țesăturilor este interdependența util – decorativ. De aici decurg atâtea semnificații ale utilizării țesăturilor în spațiul amenajat al interiorului. Având în vedere funcțiile utilitară, decorativă și ceremonială ale țesăturilor, putem considera că prin prezența acestor piese în ambientul interiorului, dar și în practicarea ceremonialurilor, individul trăiește sentimentul fermecătorului, dar și al magicului, al cotidianului și al ritualicului*¹².

În ansamblul decorativ al interiorului popular tradițional, piesele textile dobândesc o importanță crescândă, contribuind în mare măsură la crearea unei ambianțe specifice, acoperind conturile unora dintre piesele de mobilier și dând culoare și stil spațiului pe care-l împodobesc.

¹² Steluța Pârâu – *Lumină și culoare în amenajarea estetică a spațiului țărănesc tradițional de locuit la români*, Editura Fundației Universitare Dunărea de Jos, Galați, 2001

BIBLIOGRAFIE

1. Butură, Valer, *Etnografia poporului român*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978.
2. Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei*, București, 1994.
3. Goia, Ioan Augustin, *Zona etnografică Meseș*, București, Editura Sport Turism, 1982.
4. Holban, Eugen, Holban Tomaselli Angela, *Arta populară din județul Galați*, Galați, 1974.
5. Marinescu, Marina, *Arta populară românească*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975.
6. Moldoveanu, Aurel, *Conservarea preventivă a bunurilor culturale*, București, 1999.
7. Pârâu, Steluța, *Lumină și culoare în amenajarea estetică a spațiului țărănesc tradițional de locuit la români*, Galați, Editura Fundației universitare *Dunărea de Jos*, 2001.
8. Petrescu, Paul, Stoica, Georgeta, *Arta populară românească*, București, Editura Meridiane, 1981.
9. Stoica, Georgeta, Doagă, Aurelia, *Interioare românești*, București, 1977.
10. Stoica, Georgeta, *Interiorul locuinței țărănești*, București, Editura Meridiane, 1973.

INTERIOR TEXTURES – ART AND CRAFTSMANSHIP**(Summary)**

Starting from the great importance held by the textures on various fabrics in the overall peasant interior, and having valuable bibliographical material, the work can be a starting point for a more ample study, which reflects the traditional way of life of the Romanian peasant. We insisted on the craftsmanship of the weaving, because this was used until the beginning of the 20th, almost in every peasant household, and the textures form the most original ethnographical and aesthetic category, they best represent each ethnographical area. We described the interior of the place as being the most conclusive expression of the way of life and the peasant interior, specific to the Valley of Crasna, and the placement, the motifs and the chromatics of the fabrics.